

Verum hujusmodi consecutiones non satisfaciunt. Nam certum est Logicam non intendere ordinationem objectorum in seipsis secundum physicam earum entitatem, sed ordinationem intentionalem rationum intelligibilium, *generis, speciei, differentia, subjecti, prædicali, propositionis, Majoris, Minoris, Conclusionis, Extremorum, mediū* etc. etc.; quæ omnia si concrete sumantur, non sunt nisi res certo quodam modo conceptæ seu mente expressæ. Ergo quidquid docet Logica de his, huc revocatur, ut ostendat modos omnes diversos, secundum quos res representari vel mente exprimi possunt. Nam res ita representata, ut exhibeat notas essentielles, prætermittit differentias pure individualibus, *species* est; res representata secundum eas notas essentielles, in quibus conveniunt plura inter se discrepantia, non solum secundum differentias individuales, sed etiam secundum alias essentielles, *genus* est. Res concepta ut id, de quo aliquid affirmatur, *subjectum* est; res concepta ut id, quod de aliquo enuntiatur, *prædicatum* est. *figura* vero et *modus* coalescit ex certo ordine terminorum ac dispositione propositionum secundum quantitatem et qualitatem.

Quid vero intendit Logica omnia ista pertractans? Non aliud profecto nisi docere, quinam modi representandi res adhibendi sint, quia recti, quinam vero respuendi, quia vitiosi, in assecutione scientiarum. Ergo ultimus scopus Logicæ non sistit in ordinatione rerum aut rationum intelligibilium, sed ulterius tendit in ordinationem actuum intellectus, seu quærit tandem artificium et rectitudinem prædictorum actuum, ac proinde hoc est objectum, quod directe et per se considerat (1).

Verum est, quod omnia hæc, quæ a multis entia rationis logica dicuntur, qualia sunt *genus, species*, etc., fiant per actus intellectus, qui reflectens in actus, per quos hujusmodi artefacta fiunt, advertit quosdam illarum artificiosos esse seu rectos dignosque, ut regulis artis præcipiantur tamquam apti ad res bene sciendas, quosdam vero ineptos, quia non bene res representant; et hoc tandem modo ars logica enata

(1) Cfr. Semery, Op. cit. tom. 1; *Logic.*, disp. 1, proœcial. quæst. 1, art. 11, fin.

est. Ergo totus scopus Logicæ est, ut actus artificiose recteque ponantur ab intellectu, et huc totam suam doctrinam et præcepta dirigit. Quo in opere Logica ita se habet, ut fictiones illas Thomistarum, quibus entia rationis constituuntur, nihil curet, penitusque prætermittat.

Hinc etiam facile est judicare, quid dicendum sit de opinione illorum, qui defendunt ens rationis tamquam formam actuum ipsorum intellectus, dicentes artificium vel rectitudinem illorum aliud non esse, quam ens rationis, ac proinde Logicam, quæ tale artificium formaliter contemplatur, habere pro formali objecto ens rationis. Etenim artificium illud, ut jam declaratum manet, consistit in speciali ac certo modo representandi objecta. Atqui modus representandi indistinctus est ab ipsa representatione; atque adeo est ipsa entitas actus intellectualis. Ergo artificium illud non est ens rationis, sed perfectio indentificata cum ipsa actus entitate.

Major constat, quia Logica regulis suis non intendere videtur nisi certum modum representandi objecta: quare artificium logicum actuum in hoc consistit.

Minor etiam manifesta est, quia actus intellectus secum identificant suum quisque modum tendendi in objectum, quem exuere nullatenus possunt, sicut nequit idem iudicium ex affirmativo in negativum converti, vel universale fieri particulare (1).

Notandum autem probe est, «artificium mentale aliud esse realiter simplex, videlicet in sententia multorum artificium iudicii et apprehensionis complexæ, et in sententia omnium artificium apprehensionis formantis genus vel aliud prædicabile; aliud esse realiter compositum ex multis conceptibus, videlicet artificium syllogismi vel etiam in sententia probabili artificium iudicii seu propositionis mentalis. Nostram ergo sententiam sic intellige, ut artificium simplex prorsus identificetur cum eo simplici conceptu, cujus est proprium, artificium vero compositum identificetur adæquate cum partibus simul sumptis: v. g. in syllogismo cum tribus iudiciis, cum singulis autem nonnisi inadæquate. Quod si

(1) Cfr. Lossada, loc. cit. cap. 7, n. 16. Cfr. omnino ibidem n. 18; *Objic.* 2.^a et n. 21; et cap. 4, n. 14.

velis, ut tria Syllogismi judicia, prout simul sumpta, importent supradictos modos durationis aut etiam unionis cum eodem intellectu, quod ad præsens attinet, non repugnabo: de his enim modis naturaliter etiam sine arte pullulantibus non loquuntur adversarii, sed de modo quodam reali vel rationis per artem superinducto, qui sit tota forma denominans conceptus artificiosos» (1).

ARTICULUS V.

Quodnam sit objectum attributionis
Logicæ.

Quid
objectum
attributionis

355. Objectum attributionis a quibusdam confunditur cum adæquato, seu «cum ratione formali objecti, ut res est, quæ ab aliis vocatur ratio formalis *quæ*, ab aliis *sub qua*, ab aliis objectum formale *quod*, ab aliis *quo*, estque ille titulus communis omnibus objectis particularibus per se actatis ab aliqua scientia. Quo sensu objectum attributionis foret in sententia communissima nostrorum scriptorum rectitudo intrinseca actus intellectus scientiis acquirendis utilis, hæc enim est ratio formalis *sub qua* Logica tendit, vel si mavis in concreto loqui, erit recta cognitio scientiis acquirendis utilis, hoc enim artefactum est, quod Logica per se intendit» (2).

«Communis tamen loquendi modus distinguit objectum attributionis ab adæquato, sicut partem a toto, vel sicut particulare a communi, definitque id, quod primo intenditur, seu quod per se primo consideratur, et cujus gratia attinguntur cætera omnia, quæ idcirco dicuntur objecta attributa, atque etiam objecta communitatis. Talis est Deus in Theologia, in Metaphysica substantia completa ut sic, et in Philosophia naturali compositum substantiale, seu corpus naturale completum. Tres conditiones ex communi sententia ipsi conveniunt: 2) ut sit aliquid unum, unitate sive reali, sive rationis, sive univoca, sive analogæ, sive ordinis tantum, ita

ut congrue possit unica definitione proponi, et proprietates habeat, quæ de ipso demonstrantur: β) ut ex eo desumatur scientiæ diversitas cæteris, et idcirco vocatur *specificativum*: γ) ut in ordine ad ipsum considerentur cætera scientiæ objecta, quæ dicuntur *attributa* seu *communitatis*, nec alia de causa in considerationem veniant, nisi quia sunt illius partes, vel principia, vel accidentia, vel quovis modo ad illud ordinata: quæ ordinatio præcipue spectari debet in *esse cogniti*, ut ajunt, id est, ita ut cæterorum consideratio ideo introducta sit in scientiam, quia conducit ad plenioram notitiam, seu speculativam seu practicam, objecti attributionis» (1).

Dices. Si objecta attributa tractantur in scientia *propter* objectum attributionis, desinent esse vere objectum formale, nam tale est illud dumtaxat, quod propter se consideratur; quod autem propter aliud attingitur ab aliqua scientia, non est nisi objectum materiale. Ergo prædicta explicatio eo tandem devenit, ut objectum attributionis cum formali adæquato confundat.

Resp. æquivocationem inesse in illa particula *propter*, quæ duplicem sensum habere potest, alterum, qui designat rationem finis, ad quem aliquid dirigitur: hoc pacto servus laborat *propter* pecuniam, et ægrotus sumit medicinam *propter* sanitatem. Et hunc sensum denotat particula illa, cum ad exprimendum aliquid de actibus voluntatis adhibetur, siquidem respectu voluntatis omne objectum formale rationem finis induit, ut communiter assertitur. At cum sermo est de actibus intellectus, particula illa *propter* non semper finem designat, sed generatim quidquid redditur pro ratione actus, et cum ad significandam rationem formalis objecti adhibetur, denotat quidquid reddi potest pro sufficienti ratione objectiva, cui directe innitatur actus, totaque ipsius securitas vel adhesio, vel, ut passim dicitur, rationem ex parte objecti desumptam, qua interroganti, cur talis actus attingat objectum, directe satisfit per præpositionem *quia*. Hujusmodi rationem exprimit illa particula in hoc judicio: *Firma Fide credo*

(1) Lossada, loc. cit., n. 3. Cfr. Conimbric., *Dialect.*, q. 5. proem., art. 1; Fonseca; lib. 2, *Metaph.*, c. 3, q. 1, sect. 3. Tollet. *De Dialect.*, in comm. q. 5. *Ut autem*; Complutens., *Log.*, disp. 1. proem., q. 2, n. 11.

(1) Lossada, loc. cit. cap. 7, n. 17.

(2) Lossada, loc. cit., cap. 9, n. 1, 2.

immaculatum Deiparæ conceptum, propter auctoritatem Dei revelantis: nam interroganti, cur immaculatum conceptum Deiparæ credas, hac ratione objectiva respondebis: *Quia* Deus summe verax id revelavit. Similem quoque rationem præ se ferunt præmissæ respectu conclusionis.

Itaque cum dicitur omnia in scientia considerari *propter* objectum attributionis, particula *propter* finem significat, ad quem reliqua diriguntur non vero rationem objectivam vel motivum, cur reliqua attingantur; cum vero objectum materiale dicitur considerari *propter* formale, indicatur e converso ratio assensus objectiva. Hæc vero duo diversa sunt, ut per se patet, nam non semper finis habet rationem objecti formalis respectu eorum, quæ ad finem diriguntur: sic assensus principiorum ordinatur ad conclusiones, prima intellectus operatio ad secundam, et secunda ad tertiam tamquam ad finem, quem tamen pro formali objecto minime respiciunt (1).

Objectum attributionis ita explicatum, ut discernatur a formali adæquato seu ratione formali *sub qua*, vocatur *subjectum attributionis*, et etiam *specificativum per modum finis*; objectum vero adæquatum dicitur *subjectum adæquationis*, et *specificativum per modum sphaeræ objectivæ* circumscribentis amplitudinem totius scientiæ. Quæ differentia explicari potest exemplo voluntatis, cuius finis et quasi attributionis objectum est beatitudo, ratio vero formalis sub qua, et quasi sphaera objectiva, est bonum ut sic: et utrique tribuitur munus specificandi (2).

Cave tamen, ne existimes quemcumque finem, ad quem dirigantur ea, quæ tractat scientia, esse objectum attributionis, sed oportet, ut sit finis intrinsecus. Quare licet pax et quies Reipublicæ sit finis artis militaris, et artis pictoriæ oblectamentum visus, et Logicæ acquisitio aliarum scientiarum; at quia hi sunt fines extrinseci, non sunt objectum attributionis.

Cæterum si objectum attributionis plures comprehendat partes, illa, quæ nobilior est aut scitu dignior, *objectum principalitatis* vocatur: ut in *Metaphysica Deus*, et in *Physica* seu naturali *Philosophia homo*.

(1) Cfr. Lossada, loc. cit. cap. 1, n. 5, 8.

(2) Lossada loc. cit. cap. 9, n. 4.

356. Hisce præhabitis, quamvis plurimæ circumferuntur de objecto attributionis Logicæ opiniones, celebriores tamen quatuor sunt. Prima illud extendit ad omnem secundam intentionem: ita plures Thomistæ apud Lossada (1). Secunda illud coarctat ad solam demonstrationem. Ita PP. Hurtado (2), Arriaga (3), De Benedictis (4), Ulloa (5), et alii. Tertia illud reponit in syllogismo perfecto, prout hic complectitur probabilem ac demonstrativum: ita Oviedo aliique apud Lossada et Quiros (6). Quarta demum est PP. Petri Fonseca (7), Conimbricensium (8), Rubii (9), aliorumque (10), quibus non parum favet Suarez. (11). Hi docent modum sciendi, prout comprehendit definitionem, divisionem, et argumentationem esse objectum attributionis Logicæ.

Quamvis controversia hæc non magni videatur momenti, placet tamen quartam hanc sententiam breviter probandam assumere. Primum autem notare debes designationem objecti attributionis in scientiis aliquatenus pendere ad arbitrio Philosophorum, sicut etiam pendet divisio ipsa scientiarum totalium. Hinc est, quod multi etiam eorum, qui quartam sententiam sequuntur, existiment demonstrationem esse objectum attributionis Logicæ, non quidem secundum se consideratæ, sed prout continetur ab Aristotele tradita in libris nunc exstantibus. Nihilominus non inutiliter quæritur, quodnam sit objectum attributionis, quia arbitrium illud oportet, ut fundamentum habeat in re ipsa naturaque Logicæ. Et ideo in hoc sensu tractamus questionem, ut velimus definire, quodnam illorum objectorum, quæ in Logica formaliter considerantur congruentius eligendum sit ut objectum attributionis.

Varie
sententiæ
Auctorum.

Eligitur quarta
sententia.

(1) Loc. cit. cap. 9, n. 5.

(2) *Log.*, disp. 1, sect. 7.

(3) *Log.*, disp. 2, sect. 5, subsect. 3.

(4) *Philos., perip.* vol. 1, quæst. proem. cap. 5, paragr. 2, *Dico* 5.*

(5) *Logic. Minor.* disp. 3, cap. 6, n. 153.

(6) *Curs. Philos.*, tract. 2, pars. 1, de *Log. proem.* disp. 11, sect. 2, n. 17.

(7) *Lib. 2. Met.* cap. 3, q. 1, sect. 5.

(8) *Dialect.*, quæst. 5, proem. art. 3.

(9) *Log.*, quæst. 6 proem. conc. 2.

(10) Apud Lossada, loc. cit. n. 5; et apud Quiros loc. cit. n. 18.

(11) Disp. 1. *Metaph.*, sect. 4, n. 26, seqq.

357. PROPOSITIO. Objectum attributionis Logicæ est modus sciendi, prout complectitur definitionem, divisionem et argumentationem.

et probatur

Prob. Objectum attributionis Logicæ nec latius extendi, nec brevius contrahi potest, quam modus sciendi. Ergo...

Prob. antec. per partes. Et primo quidem ultra modum sciendi extendi nequit.

Nam præter modum sciendi non restant nisi prædicabilia et propositiones cum suis speciebus et partibus. Atqui hæc non sunt finis et scopus Logicæ. Nam quæ ad prædicabilia, genus v. g. et differentiam spectant, solum tractantur, ut definitionem facere noverimus. Propositiones vero earumque proprietates et cætera cum ipsis connexa eo tendunt, ut recte ac sine deceptionis periculo arguere doceamur, bonasque consequentias a malis discernere.

Prob. antec. quoad alteram partem. Nequit objectum attributionis brevius contrahi. 1.º Nam, fatentibus omnibus, Logicæ est modus sciendi docere. Atqui modus sciendi complectitur omnia illa instrumenta, quibus in intima, ut ita loquar, rerum viscera penetrare noverimus. Ergo hæc omnia præcipue intendat Logica tamquam finem, necesse est. Atqui nulla res penitus cognoscitur, donec tria hæc pateant, *quid sit, quod duplex, et quas habeat proprietates*: ad quorum primum per se immediate necessaria est definitio, ad secundum divisio, ad tertium argumentatio. Ergo (1)...

Prob. 2.º Logica certe non tractat argumentationem propter definitionem, divisionem vel aliquid aliud, ut patet; at neque etiam tractat definitionem aut divisionem propter argumentationem aut demonstrationem, tum quia regulæ definitionis divisionisque «ex professo traditæ» necessariae non sunt ad artem syllogisticam aut demonstrativam, siquidem hæc ars perfectissime tradita est ab Aristotele in libris nunc extantibus, qui tamen regulas definiendi ac dividendi in iis libris ex professo non docuit, ut fatentur omnes. Tum quia definitio ac divisio artificium continent per se valde optabile, etiam præciso ordine ad syllogismum. Quis enim parvi faciat

(1) Cfr. Lossada, loc. cit., n. 8.

certa methodo rimari posse, quid sit res, quasve partes aut species habeat, etiam immemor aut inscius ulterioris artis?...» (1).

Confirmatur. Quia artes instrumentariæ non habent pro objecto attributionis instrumentum dumtaxat perfectissimum, sed omnia instrumenta completa, quibus indigent superiores artes... (2).

SOLVUNTUR DIFFICULTATES.

358. **Objic. 1.º** Nec modus sciendi generatim ac præcisive, nec etiam prout complectens species varias, potest esse objectum attributionis Logicæ. Ergo...

Prob. antec. per partes. Non primum. Quia finis intrinsicus Logicæ debet esse instrumentum, quo acquiruntur scientiæ. At nulla acquiritur per modum sciendi ut sic. Adde, quod Logica, utpote scientia practica, pro fine respicit aliquid operabile; non est autem operabilis modus sciendi ut sic et præcisus ab omni specie.

Prob. altera pars antec. Quia complexum ex omnibus speciebus modi sciendi non habet unitatem nisi aggregationis. Cum ergo scientia desumat unitatem ab objecto attributionis, non poterit Logica vera unitate prædita esse, si habeat pro objecto attributionis modum sciendi, prout complectitur tres illas suas species (3).

Resp. neg. antec. quoad utramque partem. Ad probationem primæ partis respondeo modum sciendi, ut sic, esse quidem instrumentum acquirendarum scientiarum, non tamen acquisitionis exercenda in statu abstractionis, sed in statu contractionis. Et similiter idem modus sciendi, ut sic, est aliquid operabile non pro illo statu abstractionis, sed pro statu contractionis. Sicut etiam domus in genere, quam respicit Architectura, est vere operabilis, licet non prout sic, sed in individuo.

«Quoad alteram partem, dico in primis ab scientiæ unitatem sufficere unitatem rationis formalis sub *qua*. Deinde objectum attributionis, quod ponimus, non habet unitatem solius

(1) Lossada, loc. cit., n. 9.

(2) Lossada, loc. cit., n. 10.

(3) Apud Lossada, loc. cit. cap. 10, n. 1.